

קנה את כל הצאן עם ראשית הגז. ואינו יכול לתבוע מהמוכר שיחזיר לו דמים בשווי ראשית הגז. דאמר ליה מוכר: מתנה דכהן לא זבני לך! וכל מעותיך היו תשלום בעד הגיזה הנותרת.

הבא נמי לגבי מתנת ראשית הגז, מתנות דכהן לא מזבין איניש. ומסתבר שהשאייר בידו גם את "ראשית הגז", על גיזת הלוקח. הלכך, אם שייר המוכר, המוכר חייב, דאמר ליה לוקח: מתנה דכהן — גבך היא ולא קניתייה ממך. לא שייר — לוקח חייב, שהרי

הדרן עלך ראשית הגז

בבהמה אין הלוקח רוצה לקנות אפילו קודם שחלו. אך מתנות עניים שאינם חלים בקמה עד שיתחיל לקצור, מסכים הלוקח לקנותם. וצ"ע. והחזו"א [רי"ד לתור"ה אלמא, נדפס בטעות בתחילת שילוח הקן] כתב שנחלקו אם כוונת רבא שהמוכר חייב את עצמו ע"י השיור, וכתנאי שהתנה עם הלוקח שישאר הגז ברשותו בשביל חיוב ראשית הגז [כמבואר בע"א הערה 18] וזו דעת רש"י שמצד השיור עצמו אינו חייב אילולי נחשב כתנאי. אך תוס' סברו שגם לרבא המוכר חייב בראשית הגז מדינא, כי מה שגוזז הלוקח נחשב כגזיזה בשליחות המוכר וחייב כאילו גוזז בעצמו. והיה הגז והצאן של אחד. ולכן כשמכר חלק מסתבר שהניח חלק בידו כדי לתת ראשית הגז. אך כשמכר הכל ולוקח בר חיובא חייב הלוקח ליתנם כי מתנות הכהן בידו [וידע שהמוכר יצטרך ליתנם וכמתנות זלו"ק] ונמצא שהוא גוזז גיזה המחויבת, וחל עליו חיוב מצד המוכר, [אך אינו חיוב של הלוקח עצמו, כי הצאן של ישראל וכן אם מכר לנכרי שאינו בר חיובא לא חל חיוב אף על המוכר].

המוכר מנכה לו את דמי המתנות שלא נטלן מעולם. ולכן בראשית הגז מסתבר שהמוכר הניח את המתנות בידו, ולכן עליו לתת ראשית הגז גם על חלק הלוקח.

ואף על פי שבמתנות מתחייב בעת השחיטה קודם שמכרן לישראל ואילו בראשית הגז לא התחייב עד שנגזזה ביד הישראל שלקחה, סבר רש"י שאין רבא מחלק בין הפקעת מצוה שכבר חלה עליו למצוה העתידה לחול. ויתכן שהכרחו לבאר כך, הוא משום שרבא סבר שהמוכר חייב אפילו אם לא התחיל לקצור או לגזוז.

אולם תוס' ביארו שהראיה מהסיפא, שהלוקח במשקל אינו רוצה לקנות את המתנות, וכן לוקח המשייר גז אצל המוכר, אינו רוצה לקנות את ראשית הגז, וכיון שהשיור מצד הלוקח אין סברא לחלק את המצוה שחלה כבר על המוכר או כך עתידה לחול. ואולי הרמב"ם למד כתוס', שחיוב השיור אינו מצד האיסור למוכר להפקיע המצוה, אלא מצד הלוקח שאינו רוצה לקנות מתנות, וכיון שפסק כרבא חילק בין פאה לראה"ג, שרק מתנות כהונה שחיובם